

Posudek na diplomovou práci MUDr. Jana Procházky

Zvládání života – důležité pojetí v psychologii

Tato práce se pokouší podrobněji zmapovat, co lidé rozumějí pod pojmem „zvládání života“, pojmem běžně používaným v přirozeném jazyce. Právě rozbořením užívání tohoto pojmu je možné „zvládání života“ blíže pochopit a dát jej do souvislosti s dalšími příbuznými koncepty. Vzhledem k tomu, že definici zvládání života nemůže formulovat sám autor, ale naopak musí shromáždit různorodé definice individuální, byla na místě volba kvalitativní výzkumné metodologie. Respondenti byli mimo jiné dotazováni na to, co si pod daným termínem představují, jak se měnilo zvládání života v průběhu jejich vlastního života, co podle nich zvládání života ovlivňuje a jaké strategie používají.

Nevýhodou této práce se ukázalo být především to, že je termín „zvládání života“ používán velmi různorodě a proto je obtížné dílčí pojetí zobecnit do jednoho pojetí univerzálnějšího. Přesto bylo patrné, že více než o chudobě, nemocech, nezaměstnanosti, vypovídá běžné porozumění těmto slovům schopnosti přebírat iniciativu a schopnosti formulovat a naplňovat vlastní cíle. Přestože klíčová je pro tuto diplomovou práci kvalitativní analýza, přidal autor i více strukturovanou kvantitativní analýzu, kterou se pokusil o předběžné potvrzení některých vztahů. Mimo jiné bylo takto prokázáno, že pocit zvládání života souvisí s pocitem štěstí a důvěrou v sebe sama.

Vzhledem k tomu, že jádro tohoto typu prací tkví právě ve výzkumu samotném, jelikož výsledky nemůže autor v teoretické části v plné míře předjímat, je teoretická část této práce věnována především rekapitulaci příbuzných pojmů. Autor zde nabízí přehled příbuzných pojmů, přičemž příbuznost je určena spíše autorovou úvahou, než nějakou striktní operacionalizací. Autor na základě svých úvah dospívá k poměrně širokému rejstříku souvisejících pojmů, které se snaží představit. Mimo jiné jsou to například pojmy *sense of coherence*, *hardiness*, *locus of control*, *resilience*, *self-efficacy*, *coping*, *well-being*, *kvalita života*, *smysl života* a jiné. O všech těchto pojmech by se dalo říci, že jsou to pojmy, které jsou v odborném jazyce lépe a jasněji formulovány. Z tohoto hlediska se zdá, jako kdyby se autor snažil zjistit, kterému z těchto pojmů je „zvládání života“ svým užíváním v běžném, neoborném jazyce nejvíce podobné. Jak se později ukázalo, je termín zvládání života natolik

mlhavý, že jej nelze jednoznačně přiřadit k žádnému z těchto pojmů, takže bylo zvládání života nakonec charakterizováno spíše „zevnitř“ – svými typickými atributy.

Vzhledem k množství výše uvedených pojmů podává autor spíše jejich základní popis a odbornou genezi. Bylo by zajímavé, kdyby se autor ještě více pustil do úvah o vzájemné souvztažnosti těchto pojmů, protože by jistě pomohlo čtenáři, kdyby nabídl spíše mapu než prostý výčet (podobně jako to v práci učinil se samotným pojmem zvládání života). Právě odborným pojmům by jistě svědčila kritická analýza v duchu Occamovy břitvy usilující o jejich redukci. Proto bych byl rád, kdyby se autor v průběhu obhajoby zamyslel nad užitečností a specifičností pojmu zvládání života ve vztahu k výše uvedeným termínům.

V empirické části vidím těžiště předkládané diplomové práce. Jak je pro kvalitativní výzkum typické, není tato část tak jasně strukturována a v samotném průběhu vedla i k postupnému vlastnímu predefinování a změně výzkumného těžiště. Myslím, že bylo užitečné, jakkoli méně obvyklé, že autor doplnil kvalitativní výzkum i následným kvantitativním šetřením (širokým spektrem položek stále ještě připomínajícím kvalitativně široké uchopení problematiky). Na závěrech autora je patrné, že nemá tendenci k přílišnému zobecňování a rychlé indukci. Spíše se řídil pravidlem méně je více. Otázkou vždy zůstává, zda bylo možné ze získaných dat vytěžit ještě více. V této souvislosti by mne zajímalo, zda autora napadly nějaké hypotézy v souvislosti s jím používanou osou života, která při formulaci jeho závěrů nebyla příliš zúžitkována.

Práce se opírá o dostatečně rozsáhlou literaturu, představující další odborné reference ke studovanému pojmu. Práci trochu ubírají drobné formální a formulační nedostatky, které někdy vedou k menší srozumitelnosti textu. Diplomová práce splňuje požadavky kladené na úspěšné diplomové práce a doporučuji ji tedy k obhajobě.

Radvan Bahbouh

Katedra psychologie FF UK